

СЯЛЯНСКАЯ

ЗІВА

Няхай жыве Беларускі Народ!

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі:

ВІЛЬНЯ, ЗАВАЛЬНАЯ 6. (Wilno, Zawalna 6.).

Рэдакцыя адчынена штодня ад 9 да 3 гадзін апрача сьвята.

Рэдактар прыймае ад 12 да 2 гадз.

Зямля Сялянству бяз выкупу!

Падпіска:

на адзін месяц — 1 зал., на 3 месяцы — 2 зал., на 6 месяцаў 4 зал., на год — 8 зал.

Для заграіцы удвая даражэй.

Аплата надрукаванага залежыць ад рэдакцыі

ВЫХОДЗЕ ў СЕРАДУ і СУБОТУ.

ОРГАН БЕЛАРУСКАГА СЯЛЯНСКАГА САЮЗУ.

Аналіз вялікай справы.

Як толькі распачаліся выбары, мы адразу адзначылі значэнне і ролю валасных самаўрадаў у беларускім грамадзкім жыцці. Мы заклікалі Беларускі Народ зразумець значэнне самаўрадаў і скарыстаўшы з магчымасці выявіць сябе і свае жаданні. Ці сталася гэта? — Можам сцвердзіць, што — але!...

Беларускі Народ яскрава і выразна паказаў, што змагацца за сваё права, у меры магчымасці, ён можа і што сьведамасць сваіх правоў у яго ўжо ёсць.

Праўда, у рамках *магчымасці*, абсалютнай перамогі пры выбарах самаўрадаў Беларускаму Народу асягнуць не ўдалося, але-ж свае імкненні і жаданні ён выявіў і паказаў, што ў ім ёсць сьведамасць і сіла на далейшую барацьбу і змаганьне.

Пераважнай большасцю на ўсім абшары Заходняй Беларусі — Беларускі Народ выбраў у радных — сваіх Беларусаў, сваіх гаротных братоў-сялян. Розныя шкурнікі, дэмагогі ды абшарнікі, пралезлі нязначным лікам.

Праўда, былі пры выбарах і памылкі. У некаторых мясцовасцях, сяляне Беларусы пападалі на абшарніцкі кручок, бывала, што сяляне выбралі абшарніка, але-ж гэтакія здарэнні капля ў моры... Гэта былі адзіночныя здарэнні.

Выбарная справа найгорш адхінулася ад мэты тагды, калі падыйшла справа да выбараў войтаў!... А чаму? — Таму, што сама справа — найдалей адыходзіла ад выбаршчыкаў. Войта выбірала ўжо рада — 15-10 чалавек, дык ясна, з гэтакую лічбаю справіцца лягчэй... А дзея гэтага!... здаралася так, што выбралі не таго, хто найбольш аднавідаў-бы жаданьням жыхарства, а таго, хто падабаўся начальству... Ясна, што да маленькае груўкі радных лягчэй падлізацца, даступней заманіць, спраўней можна зрабіць націск. Гэтакіх выпадкаў беларускія газеты запісалі многа, адзначыўшы і такія, дзе праяўлена запраўднае жаданьне Беларускага Народу.

Праўда, польскія газеты падавалі справаздачы, дык па іх весткам выходзіла іначай. Яны пісалі, што на выбарах да самаўрадаў прайшло многа Палякаў. Але, якія гэта Палякі? Пэўна пашпартныя, бо да гэтага часу кожны, хто толькі атрымаў пашпарт, дык адначасна атрымаў і прыпіску да польскае нацыі. І калі, паводле гэтага, рабілася ўрадавае аблічэнне радных, дык ня дзіва, што вышла на карысьць Палякам.

Аднак-жа шырокія грамадзкія колы Палякаў патрактавалі справу іначай...

Адчувалі штучнасць аблічэння і ўрадавыя колы... Найлепш усё гэта адзначана прэсаю... Так напрыклад, гумарыстычная

Польска-літоўскія справы.

Высяленне арыштаваных Літвіноў.

14 кастрычніка г. г. польская адміністрацыйная ўлада выселіла ў Літву некаторых арыштаваных Літвіноў, а іменна: кс. Н. Раптуціса, кс. Я. Корвель-Корвеліса, кс. С. Веньцюса, кс. П. Двораноўскага і гр. гр. Ю. Панганіса, С. Панганіса, Н. Рыдзеўскага, А. Можэйку, А. Таруніса і М. Варбакайтэ.

Загад улады выканаў віленска-троцкі стараста пан Лукашэвіч. Літвіноў прыняла літоўская пагранічная старожа.

Аднак-жа на другі дзень літоўскія пагранічнікі прынятых імі выселеных з Польшчы Літвіноў даставілі з паваротам на граніцу і хацелі ізноў направиць у Польшчу, пакідаючы ў Літве толькі аднаго кс. Раптуціса. Але-ж Палякі не захацелі прыняць выселеных Літвіноў, дык іх мусіла аставіць у сябе літоўская ўлада, быццам толькі часова, што будзе далей — няведама.

Зварот Літвы да Лігі Нацыяў.

Літоўскі ўрад, як пішуць віленскія польскія газеты, падаў заяву да Лігі Нацыяў гэтакага зместу:

„Пану Генэральнаму Сэкрэтару Лігі Нацыяў Друмонду ў Жэнэве.

Пачынаючы ад 4 кастрычніка, польскі ўрад, пад чратэстам арыштаў пасярод Палякаў, якія быццам адбываюцца ў Літве, зачыніў на Віленшчыне вучыцельскую сэмінарыю, 45 народных школаў, арыштаваў каля 120 Літвінаў, дырэктароў сярэдніх школаў, ксяндзоў і вучыцляў.

Польскія часопісі абвясцілі ліст ад быццам інтэрнаваных у Ворнях 28 польскіх вучыцляў, якія просяць аб інтэрвенцыі Польшчы. Ліст і закіды пераследаваньня зьяўляюцца выдумкаю. Літоўскі ўрад просіць, прыняць меры абароны нацыянальных меншасцяў згодна дагавору 28 чэрвеня 1919 г. падпісанага Польшчаю“.

Гэты зварот, як падаюць тыя-ж газеты, стварыў прыкарысьць Лігі Нацыяў.

Зварот Літвінаў да папскага пасла.

„Kurjer Wileński“ піша, што быццам літоўскі камітэт звярнуўся да папскага пасла ў Варшаве з просьбаю інтэрвенцыі ў справе арыштаў польскім урадам літоўскіх ксяндзоў.

часопісь „Муха“ падала гэтакую характэрную карыкатуру: Сымбаль Польшчы яна выявіла прыгожай асобаю, на якую ўсадзілі Славяніна (Беларуса-Украінца), Немца і паверх іх Жыда... І калі запытаў нехта тую асобу, хто цябе мучыць, дык яна адказала: „Нацыянальныя меншасці на Краінах з прычыны выбараў у самаўрады“. Ці-ж не красэмюна гавора гэты прыклад, што — выбары да самаўрадаў былі адумснай дэманстрацыяй. Беларускі Народ у гэтай дэманстрацыі паказаў, што ён ня мёртвае мумія, а жывы і магутны арганізм.

Дык у гэтым мы відзім першы наш крок да перамогі!... А цяпер далей і далей!..

Амаль-што па ўсіх мясцовасцях адбыліся ўжо выбары: цягнуліся яны доўга, бо нешта аж пяць месяцаў... У гэтым таксама відзіцца доля трывогі ўрадавых колаў.

Але гэта памінем, ды звернемся да

Лёс арыштаваных.

Некаторых арыштаваных Літвіноў, і не выселеных з Польшчы ўлада перадае ў суд: кс. кс. Міхайлу, Чыбіраса, Яковяніса, Крыштаніса і гр. Казлоўскага. Двох ксяндзоў звольнена.

Водгукі прэсы.

„Kur. Wil.“ надрукаваў заметку з менскае газеты „Звезда“ з якое відаць, што менскія газеты глядзяць на польска-літоўскія справы, як на ваенную зачэпку Польшчаю адносна да Літвы.

3 Радавай Беларусі.

Менская газета „Звезда“ падае гэтакую цікавую статыстыку адносна жыхарства Радавай Беларусі. Па дадзеным гэтай статыстыцы відаць, што на Беларусі ёсць 1413 асобаў, якім налічваецца ўжо болей як сто гадоў жыцця.

Беларускія Календары

■ НА 1928 ГОД. ■

Ужо выйшаў з друку і паступіў у прадажу Календар адрыўны выданы Т-вам „Пагоня“.

Гэтымі днямі мае выйсьці з друку

Календар кніжка, выданы Беларускім Інстытутам Гаспадаркі і Культуры.

Зьмест календароў вельмі багаты і рожнародны.

Цана будзе абвешчана ў наступным нумары.

ЗАКАЗЫ НА КАЛЕНДАРЫ

просім прысылаць у кнігарні:

1) Кнігарня „Пагоня“ — Вільня, Завальная 7.

2) Кнігарня Ст. Станкевіча — Вільня, Вострабамская 2.

таго, што стаіць на шляху далейшай працы самаўрадаў, стаіць адзінае, але вялізарнае жаданьне: выкананьне таго, што ўзята пры ўваходзе ў склад рады. А гэта — парадкаваньне грамадзкае гаспадаркі, абарона ад крыўдаў і несправядлівасці братоў-сялян.

Селянін працуе на раллі, а адначасна вымагаюць ад яго выкананьня многа ўсякіх абавязкаў. І вось, валасныя рады павінны глядзець, каб гэтакое вымаганьне было справядлівым. Вось гэта і ёсць тым жаданьнем, якое павінны вырашыць валасныя рады.

Грамадзяне радных! Не забывайце гэтага і помніце, што за праступкі адносна Народу Вы будзеце пакараны, калі на рукою выбаршчыкаў, дык той усемагутнай, сусьветнай справядлівасцю, якая называецца — Бог! Скарпа.

3 жыцця Польшчы.

Заканчэнне пазычковых фармальнасцяў.

Як падае „Dz. Wil.“, дык усе фармальнасці ў справе пазычкі закончаны. Амерыканскія прадстаўнікі Фішэр і Монат выехалі ў Амерыку, а цяпер, Амерыка, гані мацэту!...

Колькі атрымае польскі ўрад пазычкі.

Як ужо ведама, дык польскі ўрад падпісаў пазычковы дагавор з амерыканскімі банкірамі на 75 мільёнаў далараў, але-ж згодна з гэтак званым курсам эмісійным павінен атрымаць гатоўкаю 72 мільёны. Але-ж вось „Dzielnik Wileński“ піша, што польскі ўрад, ня глядзячы на тое, што падпісаны дагавор на 75 мільёнаў атрымае толькі 58 мільёнаў далараў. Дзе-ж дзевяццацца 17 мільёнаў далараў? 17 мільёнаў пойдзе на расходы выклікання самай пазычкі. „Dzielnik Wileński“ на т і вылічае ўсе гэтыя расходы. Калі ўзяць пад увагу гэтыя ды тая (штогадовыя, аб якіх гаворыцца ў стабілізацыйным пляне—глядзі заметку „павялічэнне даходаў“) расходы, дык і ясна, што пазычка вышла вельмі блага.

Усяму галава.

Мы ўжо пісалі аб тым, што для польскіх грашовых справаў будзе амерыканскі дарадчык-кіраўнік. Як відаць з самай аб гэтым урадавай пастановы, так і з газетных тлумачэнняў, дык гэты дарадчык-кіраўнік будзе ўсяму галава... Ад яго „рады“ будзе залежаць усё „грашовае“ жыццё Польшчы.

Гэтую пасаду мае заняць адзін з кіраўнікоў аддзелу ў амерыканскім міністэрстве скарбу п. Чарльс Дзьювэй.

Дарадчык ці кантроль?

У польскім урадавым пляне направи гаворыцца, што для польскіх грашовых справаў будзе амерыканскі дарадчык. Калі так, дык справа выглядала, што ў Польшчы няма эдольных людзей для кіравання дзяржаўным скарбам ды гаспадаркаю. Але-ж вось „Dzielnik Wileński“ запраўды падаў дзівосную вестку гэткага зместу: „Паводле пазычковага дагавору, у Варшаву прыезджае спецыяльны кантралёр ад кансорцыуму, які пазычае грошы Польшчы. Як мы даведаліся, будзе гэтакім, кіраўнік аддзелу ў міністэрстве скарбу ў Вашынгтоне, п. Дзьювэй. Пенсія яму будзе выдавана 1500—2000 далараў месляна. Акрамя гэтага п. Дзьювэй будзе мець у Варшаве спецыяльнае бюро, на ўтрыманьне якога польскі ўрад будзе траціць 28000 далараў таксама месляна“.

Разглядаючы гэтакое палажэнне рэчаў пазыкі—мусім адзначыць, што можа амерыканец, мо' пакірае справу на лепша!... З іншага боку глядзячы, дык справа выглядае зусім інчай, а іменна?

Амерыканскія банкіры, як відаць, ня маюць веры да польскае дзяржавы, калі даюць свайго кантралёра.

Павялічэнне даходаў.

Вельмі дакладна і прыгожа тлумачыць „Expres Wileński“ польскі ўрадавы плян направи эканамічнага жыцця ў польскай дзяржаве. Хвалачы і пазычку і плян „Экспрес“ гавора: „каб запэўніць бюджэтовую раўнавагу, урад мае неадкладна правесці на бюджэтовы 1927/28 год павялічэнне даходаў дзяржаўнага скарбу на 300 мільёнаў злотых. З гэтае лічбы 80 міль. пойдзе на дадатковыя адміністрацыйныя расходы, рэшта на цяжары, якія выклікала стабілізацыйная пазычка...“

Значна пазычка, якая называецца „напраўнаю“, ужо падала новыя цяжары, гэта дык спрытна?... Ну, а як-жа будуць павялічаны даходы казыны? — О, гэта зусім проста! Будуць падвышаны падаткі, акцызы і іншыя плацяжы і гатоўка!...

Гэта, дык направа!...

Замест білетаў—банкноты і срэбра.

Гэтак будзе, як толькі атрымае ўрад амерыканскія грошы. Што-ж гэта знача? — Польскае срэбра мы знаём ужо, дык няма што аб ім і гаварыць. Ну, а білеты і банкноты? Што гэта? А вось што!... Частка папяровых грошай, якія цяпер выпушчаны і курсуюць—назваюцца білетами, бо выпушчаны яны міністрам, які кіруе грашовымі справамі, дык знача, гэтыя білеты будуць забраны з карыстанья і скасаваны, а замест іх будуць выпушчаны новыя паперкі ад польскага банку. Ці ад гэтага будзе лепей ня ведама... Будучына пакажа! Аднак-жа казаныя газеты гэтым хвалюцца без ніякае засьцярогі, як быццам запраўды нечым вельмі важным.

Новая ненарушальная цана златага.

Польскі злоты, як толькі зьявіўся, дык па сваёй цане зьяўляўся роўным швайцарскаму франку, а ў адносінах да амерыканскага далара яго вартасць была: за адзін далар 5 злотых 18 грошай. Аднак-жа ня так сталася як хацелася польскаму ўраду, бо злоты пачаў танец і цяпер яго вартасць зьяўляецца: за адзін далар 8 зл. 91 гр., г. зн., што злоты патанеў амаль-што на палавіну.

Польскі ўрад падпісаўшы пазычковы дагавор з амерыканцамі, згодна якога атрымае 58 мільёны далараў, палічыў гэта за вялікую здабычу і гэтак захапіўся, што думае валадзіць гэтым усю дзяржаўную гаспадарку. Дзеля гэтага самага ўстанавіў новую, але... ужо ненарушальную цану златага: за 1 далар 8 зл. 85 гр.

Пакуль што, дык бачым толькі папяровую „ненарушальнасць“ польскага златага!... Ці здзейсніцца гэта ў жыцці мы сумлеваемся, бо рэальнае жыццё — ў большай ці меншай меры,—бадай што ніколі не падпарадкоўецца папяровым праектам. Іншых дадзеных да „ненарушальнасці“ златага мы ня відзім.

Таварыская ігра.

„Expres Wileński“ зьямясціў гэтакую карыкатуру-малюнак: намалюваў вялікаю фігураю

марш. Пілсудскага, які трымае ў руках на паветры пад галавамі Чэмбэрлена і Брыяна ў крытычны спосаб маленькага Вальдэмараса—літоўскага міністра. Трымае ды пыгаецца ў ангельскага і французскага міністраў: „што маю рабіць з гэтым фантам?“

Ці гэта таварыская ігра ці не, яшчэ ня ведама, аднак-жа малюнак сам па сабе характэрны з таго боку глядзячы, які сьведчыць, што Польшча бяз „таварышаў“ ангельскага Чэмбэрлена і французскага Брыяна ня можа заводзіць ніякае „ігры“.

Што дзеецца ў сьвеце?

Француска-Савецкія адносіны.

Праз нейкі даўжэйшы час паміж французскім і савецкім урадамі цягнуцца перагаворы аб параўменні і ўпарадкаванні адносінаў. З боку савецкага ўраду вёў перагаворы з Французамі савецкі пасол у Парыжы Ракоўскі. Галоўнай мэтай савецкага ўраду было—дастаць ад Французаў грошы на адбудову здабыткаў рэвалюцыі, а галоўнай мэтай французскага ўраду зьяўлялася—дабіцца ад Саветаў прызнання царскіх даўгоў. Неяк ужо здавалася, што справа падходзіць да памыснага заканчэння, але-ж раптам зьявіўся тормаза. Гэтым тормазам стаўся нішто іншы, а сам пасол Ракоўскі.

Пасол Ракоўскі разам з іншымі камуністычнымі падпісаў адозву да французскае арміі, у якой рэкамандуецца французскім салдатам ня слухаць свайго ўраду, ды хутчэй рабіць пралетарскую рэвалюцыю.

Пасля гэтага французскі ўрад зьявнуўся да савецкага ўраду з запытаньнем: ці ён згаджаецца з Ракоўскім? Савецкі ўрад адказаў, што ён з Ракоўскім не згаджаецца. А калі так, дык згодна звычай Ракоўскі павінен быў бы быць звольнены ад абавязкаў пасады. Аднак зрабіць гэтага савецкі ўрад не зьбіраўся, а дзеля гэтага Французы афіцыйна патрабавалі ад Саветаў замяніць Ракоўскага іншаю асобаю.

Пасля доўгае валакіты, Саветы змушаны былі задовоціць Французаў. Ракоўскі атлікаецца ў Маскву. Хто яго замяніць, яшчэ ня ведама. Газеты пішуць, што на пасаду савецкага пасады ў Парыж зьяўляецца вельмі многа ахвотнікаў сярод камуністаў.

А тым часам перагаворы аб параўменні і грашах сьніліся і цяпер яшчэ няведама калі яны распачнуцца.

Найбольш праўдападобна, што савецкім паслом у Парыжы будзе сучасны савецкі пасол у Японіі Даўгалеўскі. Французскі ўрад на яго назначэнне даў сваю прынцыповую згоду.

Паўстаньне ў Мэксыцы.

Паўстаньне ў Мэксыцы ня спыняецца. Мэксыканскі ўрад за сымпатны да паўстанцаў ужо разжаловаў 29 генералаў, з якіх 18 растрэляна.

ЯКУБ КОЛАС.

Сымон Музыка.

Поэма.

(Працяг).

— Ну, Сымон: да першых зорак
Можа ў Ліпы сьціганьне?
Хлопцу стала нейк маркотна.
Пойдзем!—кажа і ўздыхнуў
І падняўся ды гаротна
Хату тую азірнуў.
І заняла, так заняла
Сэрца беднае яго!
І журбота падступіла,
А па чым яна? чаго?
Зноў ісьці жабрачым шляхам
І жыць гэтак дзень за днём,
Калі тут, пад гэтым дахам,
Ён авеены сьвятлом!
— Тут начуйце, хто вас гоніць?
Унь на небе колькі хмар!
Ды ўжо й позна,—ім гамоніць,
Іх спыняе гаспадар:—
Клуна блізка, і на сене
Можна добра адпачыць,
Чым вы мелі па калені
Гразь папоцёмку мясіць.
— О, няхай вам Бог спрыяе!
Нам абы-які куток,—
Кажа дзед ды зноў зьнімае
Свае торбы і мяшок.

V

Адгрымелі час свой громы.
Гром-пярун імчыцца далей
З грознай рацьцю грознай хвалі,
А па лесе бураломы
Засталіся нярухомы;
Хто ўпалеў, маўчыць зацята,

8) Толькі дуб над трупам брата
Ровіць з лісьцяў сьлёзы жалю.
Дзесь на ўсходзе нікнуць хмары,
Дзесь адсвечваюць зарніцы
Блескам-зьяўленьнем таямніцы;
Скаліць зубы слуп пажару—
Бляск над лесам, дзе стажары,
Там няшчасьце, там згінота:
Нехта спален з тых гримотаў,
Спален сьвечкай бліскавіцы.
А ў бяздоньні пас бліскучы,
З туманоў і зор сатканы,
У нябесных лёг палянах;
Там зьліліся зоры ў кучы.
Неба зьзяе, неба дыша,
Як-бы нейкі напіс піша,
Няўчытаны і цякучы.

Лёг Сымон з дзядком на сене—

Ня змыкае вочы сон:
Перад ім пльвучы як цені,
І ўстаюць з усіх старон,
Як улётку хмаркі тыя
Над прасторами палёў,
Думкі-вобразы такія,
Для якіх ня знойдзеш слоў.
Каб іх выказаць дакладна
І ўлавіць іх рух дзіўны;
То трывожна, то навабна
Звалі-клікалі яны.
І адзін з іх, вобраз Гані
Ад усіх ясьней-ярчэй
Зьяў, бы зорачка ў тумане,
Мільм усьмехах вачэй.
Ён і вабіў і сьмяяўся,
Ён гарнуў к сабе, ён зваў,
Краскай майскаю вагаўся,
Нейкі голас падаваў.
І ў Сымонкі гожа ў сэрцы
Песьня пелася сама:
Адчыніць ёй трэба дзьверцы—
Ёй спакою там няма,

Хоча вырвацца з палону,
Каб парушыць гэты сон.
Волі песьням і разгону!
Зьдзек над песьнямі—прыгон!
І ня можа хлопчык зладзіць
Сам з сабою, каб ня граць.
Ён ціхутка з торгу зладзіць—
Волю сэрцу хоча даць.
Ноч зямельку агарнула,
Лісьцкі дрэмле, сьпіць трава;
Краска лісьцечка згарнула,
Дзесь кігае сава.
А над цёмнай паласою,
Дзе стыкаецца з зямлёю
Край далёкіх небясоў,
Бы па слову чараўніцы,
Вочы ўскідваюць зарніцы
Над зямлёй паўзверх лясоў.
Погляд тых вачэй іскраных
Мрок калыша, мрок дрыжыць,
Ды завеса тых цямраных
Ён ня думае злажыць,
Каб ня страціць панаванья,
Каб закрыць дарогу дню,
А Сымонка слаў вітаньне
І вачамі на спатканьне
Ён імкнуўся да агню.
І па струнцы па шаўковай
Тромкнуў пальчыкам Сымон,—
Адазваўся песьняй новай,
І панёсься стройнай мовай
Чуткіх струн удалы звон,
І казалі струны тыя,
Струны чуткія жывыя:
Як прыгожа-павабыны вы, зоры!
Нібы высыпаў іней агністы,
Нібы пацерак шнур прамяністы
Асьвятляе глыбіны-прасторы.
Ці ня вам чэсьць-хвалу даюць горы
І бясконцыя моры
Даліў сонна-імглістых?

Ці ня вам гэтых хмарак зарніцы

Песень блескаў зьвіваюць

[вяночкі?...

Выплываюць з усходу чаўночкі,
Слугі сонца і яснай дзяньніцы,
Каб дзяньку адчыніць акіяніцы,—
Адсланяе граніцы
Гэта песьня паўночна.

Быць хацеў-бы я сонцавай

[коскай:

Завірнуў-бы я ў надзор'е;
Я гаманіў-бы з чыстаю роскай,
Я-бы каціўся з хмарынай

[сьлёзкай,

Я-б крынічкай бег з сузгор'я
І праз гэты цёк-бы двор я.

Зоркі ў небе—неба вочкі,
Месячык—вартаўнічок,
Хмаркі—ветравы сарочкі,
Неба шыр—пастаўнічок,
Дзе ноч-цьма сьне красёнцы,
Дзе чаўночак ладзіць сонца,
Каб усплыў на іх дзянёк.
А зарніцы—пыл агнёвы
З панадземнага гарна;
Громы—водгулле размовы
Бліскавіц і пяруна;
Зьнічка—зорчак кананьне,
А вясёлка—выплываньне
Златадзеннага чаўна...

Але па! там штось мільгнула,
Голька шурхнула лістком!
Пад парканам каля шула
Штось стаілася пішком!
— Хто там?—ціха ён пытае.
— Гэта я, Сымонка, я!
Цьма парупана пустая.
— Не палохайся—свая!—
І як козачка лясная,
Бы той лёгкі матылёк,

Гаспадарскі аддзел.

3 практыкі кармлення кароў у Даніі.

Сочачы за развіццём у нас, на Беларусі, жывёлагадоўлі—гэта найкарыснейшая галіна сельскага гаспадаркі, прыходзіцца прызнацца, што, нягледзячы на спрыяючы нашай жывёлагадоўлі ўмовы, яно застаўлена так дрэнна, што не акупае кошту свайго ўтрымання. На дойнаю карову, якая мусіць па карысці стаяць на першым месцы сярод другіх жывёл, у нас глядзяць як толькі на машыну для вырабу гною, не зважаючы, што гэта „машына“ каштоўна б'е па кішані нашага як вясковага, гэтак і засялянковага гаспадара.

Чаму гэта? Адказваючы на гэтае пытанне, трэба падкрэсліць, што прычына тут будзе не эканамічныя ўмовы нашага жыцця, а галоўным чынам—наша культурная адсталасць, наша цемра, якая не дае магчымасці ўявіць сялянам аб гэтай карысці, якая можа даць яго кароўка. Але гэту карысць наша жывёлагадоўля дасць толькі тады, калі мы створым лепшыя ўмовы ўтрымання нашага сканіны.

Думаецца, што развіццё ў нас гэтага галіны сельскага гаспадаркі паслужыць знаёмства нашых сялян з кармленнем кароў у Даніі, дзе гэта работа выконваецца па ўсім правілам вымагаючым навуку.

Рэдакцыя „Сялянскае Нівы“, ідучы на сустрэчу патрэбам часу, змяшчае на старонках сваёй часопісі ў працягу некалькіх нумароў усе тыя дасягненні, якія дацкія сяляне здоблілі ў практыцы кармлення кароў за апошнія гады.

Данія—гэта маленькая дзяржава, раскінутая па востравах з поўначы Нямеччыны. Гаспадары Даніі, 50 гадоў таму назад жылі так бедна, што малалыя людзі, здольныя да працы, уцякалі ў другія дзяржавы на работу за вельмі нізкую цану.

Цяпер жа датчане настолькі цікавацца сваёй гаспадаркай, што стварылі тыя ўмовы для жыцця, якія зрабілі дацкія сяляны слаўнымі на ўсё свец. А трэба сказаць, што зямлі ў Даніі па якасці шмат горшая за нашу, на якой датчане паднялі баячныя для нас ураджай.

Ад чаго-ж у Даніі сталі такія высокія ўраджай.

Адказ вельмі просты: датчане сталі больш зварацца увагі на пасеў кармовых траў і кораньплодаў (буракоў), ад чаго сталі больш заводзіць скаціны і лепш угнаваць свае нівы. Цяпер у Даніі больш чым 1/3 частка ўсей ворнай зямлі занята кармовымі травамі і буракамі. На 3-х дзесяцінах дацкі селянін трымае 1-го каля, 3-х кароў, 3—4 сьвіньні і 25 курэй, і ад усяго гэтага мае большую карысць. Датчане цяпер не прадаюць хлеба, а ўсе лішкі яго скармліваюць скацінай. Прадаюць жа толькі масла і мяса, што далёка лепш аплачвае ўсялякае збожжа.

Гаспадаркі ў Даніі больш дробныя, а тым добра падыходзяць да нашых. Пры гэтым цікава адзначыць, што дробныя гаспадаркі даюць большую карысць з дзесяціны плошчы, чым буйныя. Тлумачыцца гэта тым, што дробны гаспадар заўсёды лепш даглядае сваю гаспадарку сам, чым найятны людзі ў вялікіх гаспадарках.

Ня глядзячы на тое, што Данія ў некалькі разоў менш нашае Бацькаўшчыны (разам з Меншчынай), гэтая дзяржава адолела захапіць рынак у Англіі і прадае ёй столькі масла, колькі ня можа даставіць Аўстрыя і Францыя разам. Сьвіней Данія вавозіць у Англію 1/3 частку таго, што ўвозяць усе іншыя дзяржавы.

Прырода Даніі такая самая бедная, як на нашай Беларусі, а між тым пабагацела толькі ад сялянскай прамысловасці.

Яшчэ ў 1870 годзе Данія, як ужо вышэй было сказана, была беднай старонкай. Яна прадавала, галоўным чынам, толькі хлеб, і пасля таго, як хлеб ня стаў радзіць, пачалі шукаць выхад з гэтага стану і знайшлі яго хутка і вельмі проста: яны звярнулі ўвагу на жывёлагадоўлю, пачалі сеяць на полі кормы, ад чаго палепшылі ўтрыманне скаціны.

Па маёй думцы і нам беларусам трэба пачынаць паліпаўнаважна сваёй жывёлагадоўлі не з пародзістых кароў, на якіх некаторыя гаспадары абмылкова ўскладваюць надзею, што гэтыя каровы дадуць шмат малака і пры нашым утрыманні, але перш за ўсё палепшыць культуру нашага жывёлагадоўлі. Не парада тут вінавата, але ўмовы ўтрымання нашага сканіны. Трэба назапасіць кормаў, пацяпліць свае хлявы, зрабіць іх святлымі—вось першы шаг, на што нам трэба цяпер звярнуць увагу.

Але, каб добра карміць кароў, трэба ведаць той матэрыял, якім мы мусім карміць сваю скаціну.

Датчане ўсе кормы дзелюць на наступныя групы: зялёны корм (скошаныя травы, канюшына, зялёная віка і інш.); грубыя кормы (саломы, сена, мякіна); вадзяністыя (буракі, турнепс, бульба) і сытныя (зярэ, засеўкі зярня).

Зялёны корм па сваёй сацыяльнасці і па жыўнасці для малочных кароў датчане лічаць самым лепшым. Дацкія сяляне асабліва клапацяцца, каб зялёны корм быў для кароў усё лета і калі карова іх на пашы не даедае, дык яны абавязкова падкармліваюць зялёным кормам дома. Там, дзе выгану і паствісак няма, або яны дрэнныя—кароў трымаюць у хлявах цэлы год, выпускаючы што-дзень толькі для мацыёну.

Вясною для корму датчане косяць жыта, адно ці з зімовай вікай і падкармліваюць кароў датуль, пакуль не падрасць канюшына ці другі які корм. Пасля скосу жыта часамі на гэтым месцы сеюць турнепс, вікавую мяшанку, ці што іншае.

Канюшына свежая зьяўляецца вельмі добрым кормам. Косяць яе толькі тады, калі яна чуць высушыць галоўкі і даваць яе толькі сьведама скошаную. Карову да канюшыны трэба перш прывучыць, каб часамі ад яе ня было ўздурца жывата, праносу, ці выкіду. Белая і швэцкая канюшына ня такая шкодная. Датчане даюць канюшыны ў дзень да 50 фун. на галаву.

Вікавая мяшанка таксама добры корм, аднак у дзень яе даваць больш 40 ф. шкодна, бо пах малака ад вялікай дачы псеўца, хаця ўздурца жывата ня бывае.

Бацьвіне буракоў і іншых кораньплодаў таксама ідзе скаціне ў корм у восень, але гэты корм часта псеуе жываты скаціны.

Грубыя кормы, да якіх залічаецца сена, саломы, мякіна і інш. маюць таксама вялікае вагу пры кармленні кароў, без якіх апошнія не маглі-б правільна ператраўліваць і сытныя кормы. Дацкія сяляне даюць іх ня менш 15 ф. і ня больш 25 ф. на галаву.

З грубых кормаў лепшую вартасць мае сена розных гатункаў, асабліва са штучных сенажаціў. У Даніі ўсе дрэнныя сенажаці пераробляюць ў штучныя, а дзе яшчэ астатліся натуральныя, дык яны палешаны ўгнаеннем, бараваннем і інш. і даюць да 200 і больш пуд. сена ў год.

Атаўнае сена, калі яно добра сабрана, лічыцца лепшым сенам першага скосу. Масла ад атаўнага сена, хаця і мяккае, але смачнае і прыгожае.

А зімою саломы ў Даніі рэдка скармліваецца каровамі, а большаю часткаю ідзець у подсыль. Мякіна лепшая для кароў аўсяная, з канюшыны і з лёну. Ад мякіны, асабліва жытняе і ячменнае, бывае часта занячышчэнне жывата ў кароў. Перад скармліваннем мякіну трэба запарваць, бо шкода ад яе бывае шмат большая чым карысць. Усіх грубых кормаў, як ужо сказана, даюць ня больш 25 ф. у дзень на карову. З гэтых кормаў ужываецца палова сена і палова яравой саломы і мякіны.

Да вадзяністых кормаў належыць кораньплоды. Прысутнасць іх для правільнага кармлення неабходна. Кормы гэтыя павялічваюць удоі кароў зімой. Гэта датчане зразумелі, дзеля чаго не шкадуць для кораньплодаў ні месца на полі, ні працы каля культуры іх.

(Працяг будзе).

Весткі з Краю.

Польская культура на „крэсах“.

Сапраўды-ж, паны панасылаўшы нам сваіх каляністых для „rozpowszechnienia kultury polskiej“, так „распаўшэхняць“ у нас зладзейства, што яго ня лёгка будзе выкараніць ізноў.

Сын „пана“ асадніка пражываючага ў былым маёнтку Селец ходзіць па вёсках ды вучыць вясковую моладзь красці. Пакуль што пачынаець з гусей і тымчасам крадзець у сваіх-жа братаў-асаднікаў (сялянская моладзь ня слухае); ну, а там дойдзе і да чаго большага...

Сам-жа асаднік за чарку гарэлкі „наймаецца“ быць сьведкаю ў каго хочаш на судзе ў няведамай яму нават справе.

Ці двіўнай, будзе ўладам, ненавісьць Беларусу да ўсяго польскага пасля гэтых рэчаў? А да асадніцтва і каляністых перадусім?

Як памятаюць найстарэйшыя Беларусы-сяляне ніколі дагэтуль наша старонка ня кішэла гэтак зладзеямі, ды і наагул людзьмі нізкага маральнага гатунку, як цяпер у часе наплыву „распаўшэхняціяў“ культуры з Захаду. Сумнае, страшэннае зьявішча! Якая сіла волі, якая энэргія і стойкасць у барацьбе, патрэбна ў старонцы, пазаўленай школы для дзяцей і абсалютаў як саранчою, гэтакімі настаўнікамі маралі!

Будзь моцны ў сваёй барацьбе, браце-Беларус, і ты перажывеш гэтае ліха, як перажываў шмат іншых!

Бой.

Не дапускайцеся ашуканства.

(З Пружаншчыны).

Па ўсей Заходняй Беларусі цяпер праводзіцца так-званая ліквідацыя сэрвітутаў. Даволі пабачыць раз, каб пераканацца, які выгляд і характар маюць гэныя ліквідацыі; робіцца ўсё так, каб не пакрыўдзіць абшарніка і наадварот—крыўдзіцца яшчэ больш селянін. Часта густа можна пачуць, як ліквідуючы сэрвітут адбіраюцца ад сялян тыя землі, якімі сяляне з прадвеку карысталіся па ўсім правам уласнасці і аддаюцца абшарніку. Прычынаў на гэта многа ёсць: утрата дакументаў і г. д. Калі-ж дзеліцца сэрвітут, сялянам адводзіцца найгоршы пяшчаны кавалак нягодны да ўжытку. Абшарнікі рознымі ашуканствамі ды баламуцтвамі заўсёды зробіць так, як ім выгадна, а селянін ня ведаючы як пакіравацца астаецца пакрыўджаным.

Вось-жа, маючы перадусім на ўвазе помач братам-сялянам — рэдакцыя „Сялянскае Нівы“ на старонках сваёй газеты друкавала ў свой час тыя законы і ўставы, якія датычацца падзелу сэрвітутаў. Хоць гэтыя законы ня вельмі карысныя сялянам, але ўсё-ж такі, калі б пры іх выкананні не дапусціцца да абману, дык было-б меней крыўды. А дзеля гэтага, трэба пільнавацца, каб усё рабілася згодна закону. У выпадку незразумення закону трэба звяртацца да беларускіх устаноў за парадаў.

Раджу пры гэтым, братам-сялянам нідзе і ніколі ня ісьці з абшарнікам на ніякія паразуменні, ня рабіць з ім ніякіх „палюбоўных“ дагавораў. Трэба заўсёды памятаць, што пры ўсялякай згодзе абшарнік скрыўдзіць селяніна. Толькі ўпornaе няломнае арганізаванае змаганне на падставе існуючых (хоць таксама скупных для сялян) уставаў, трэбаваць свайго — можа мець мейсца пры падзеле сэрвітутаў, без ніякіх „палюбоўных“ паразуменняў. Ня трэба баяцца барацьбы, цяганіны па судах; трэба толькі быць зарганізаванымі і перамога будзе наша.

Ня трэба дапускаць да падзелу тыя кавалачкі зямлі, якою карысталіся як уласнасцю сяляне.

Ня ідзеце-ж браты на згоду! Дамагайцеся свайго!

Полымя.

Усюды крыўдзяць.

Як толькі нявыдумваюць, і якія хітрыкі ня робяць гэтыя ўсялякія вародныя ашывы, каб лягчэй эксплятаваць і надужываць крываваму працу; а чыю? зноў такі гаротнага цёмнага сярмяжніка, які па сваёй цёмнае лёгка паддаецца пад усялякія ашуканствы і надужываць над ім. А з гэтага толькі і жывуць усялякія чорныя груганы, карацей сказаць, будуць сваё шчасце на няшчасці іншых. Вось напрыклад, у Івацэвічах, Борка-Гічункай воласці, ёсць фірма эксплятацый лесу „Кругман“. Даючы заробок усім за вывазку лесу, будульцу (гэта яшчэ ўзімку), паміж іншым сваім парадкам, так рэжудь на меры, што горш ня можа быць. Напрыклад, штука будзе 100 цэнт. кубічных, то на ёй пішучь 60—70 і так на кожнай. І за гэтыя крыўды над працоўным людзям не нясуць ніякай адказнасці перад уладаю, хоць і звярталіся да паліцыі ў гэтай справе. А цяпер ашукваюць гэтыя сьмярдзючыя экспляатары працоўны люд на вазе. Возяць на пуды папяроўку, дык кожнага вазак ашукваюць на вазе на пудаў 10—12. Важаць на кілі, а плацяць ад пуда. Дык ня кожны вазак патрапіць правярць прыёмшчыка. Вось і заробі на які фунт газы ці солі!

Малахіт.

Выйшаў з літаграфіі і прадаецца ў беларускіх кнігарнях

Партрэт Беларускага Народнага Паэта ЯНКІ КУПАЛЫ

Усе беларускія арганізацыі: гурткі культурна-просветных устаноў, бібліятэчкі і паасобныя дзеячы і грамадзяне павінны мець партрэт найвялікшага беларускага песьняра.

ЦАНА партрэту без перасылкі—1 zł.

Заказы прысылайце на адрэс: Wilno, Завальная 7, Беларускае Кнігарня „Пагоня“.

СЯЛЯНЕ! Прысылайце падпіску, падахвочвайце другіх прысылаць грошы і нашырайце „Сялянскую Ніву!“